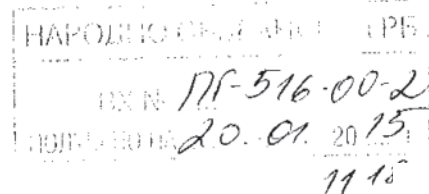

Узх. № А-35 / 20.01.15

СТАНОВИЩЕ

На Български хелзинкски комитет относно проектозакона за предучилищното и училищното образование

Българският хелзинкски комитет (БХК) приветства приемането на нов закон, който урежда осигуряването на правото на предучилищно и училищно образование и заменя сега действащата законодателна уредба, която е остаряла. БХК намира, че предлаганият проектозакон е крачка в правилната посока с това, че предлага разгърната уредба на обществените отношения, свързани с образованието, за разлика от досегашната оскъдна такава; с това, че прави успешен опит да съобрази българското образование с развитието на обществените отношения през последните години в сферата на комуникационните технологии; с това, че предлага по-разнообразни и по-гъвкави образователни форми, съобразени с потребностите и желанията както на децата, така и на родителите; с това, че въвежда по-гъвкава образователна структура в системата на училищното образование; с това, че прави опит да въвлече по-широки кръгове заинтересовани лица и институции в образователния процес. Положителни стъпки в сферата на правата на човека са уредбата на интегрираното образование на децата със затруднения в умственото развитие, по-справедливата процедура при налагане на дисциплинарни наказания, както и съдебната защита в дисциплинарните производства.

Заедно с това, имаме и някои критични бележки и предложения:

1. Буди недоумение фактът, че законопроектът запазва възпитателните училища-интернати и социално-педагогическите интернати. Тези отживели времето си институции, които предвиждат осъществяване на възпитателен надзор чрез сурови наказателни мерки, са продукт на една отминала епоха и нямат място в педагогиката на едно свободно общество. В своята Концепция за държавна политика в областта на правосъдието за детето от 2011 г. българската държава справедливо обръща гръб на този подход и предвижда тяхното закриване. Поради това появата им в един модерен законопроект за образованието е неприемливо.
2. Прави впечатление неравнопоставеността на обучението по майчин език за децата от етническите малцинства с това по чужд език. Докато законопроектът урежда възможността учебни предмети да се изучават на чужд език, по отношение на майчиния език се предвижда възможност той да бъде само изучаван. В подобна неравнопоставеност е трудно да се види някаква целесъобразност. Поради това предлагаме в чл. 13, ал. 5 след „майчиния си език“ да се добави: „или да изучават учебни предмети на майчиния си език“.

както и да се направят изменения в следващите разпоредби, чрез които да се осигури това право.

3. В няколко разпоредби законопроектът забранява обособяването на децата по групи или паралелки въз основа на тяхната етническа принадлежност. Това е без съмнение положителна уредба, която се стреми да предотврати дискриминацията посредством етническо сегрегиране вътре в детските градини и училищата. За съжаление обаче законопроектът не съдържа уредба, която предпазва от териториално сегрегиране на етническа основа на самите детски градини и училища. Този изключително остър проблем на българското образование следва да получи своето решение в един модерен законопроект.
4. Положително е въвеждането на възможност за обжалване на дисциплинарните наказания по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Тази възможност обаче следва да бъде съчетана с въвеждане в закона във вид на конкретни разпоредби предвид спецификата на уредбата, на изискванията за съразмерност на дисциплинарната санкция в съответствие с чл. 6 от АПК.
5. Сериозен дефицит на законопроекта е защитата от насилие, което винаги е било дълбока язва в нашата образователна система. В чл. 170, ал. 1, т.3 на учениците е вменено като задължение да „не прилагат физическо и психическо насилие”. Липсва обаче подобно задължение по отношение на учителите и другия персонал, който работи в системата. Такова следва изрично да се въведе. Чл. 183, ал. 1 изисква от детските градини, училищата и центрове за подкрепа да осъществяват „дейности по превенция на тормоза и насилието”. Това не е достатъчно от гледна точка на позитивните задължения на държавата. Законопроектът следва да съдържа обща норма, която задължава образователните институции да защитят всички деца от всякакви форми на насилие, както от страна на педагогическите и други специалисти, така и от страна на други деца.
6. По подобен начин като с насилието стои и въпросът със защитата от дискриминация, друга дълбока язва на българското образование. В законопроекта става дума за дискриминация само веднъж, в чл. 3, който обявява принципите на образованието. Това е крайно недостатъчно. Той следва да предвижда конкретни забрани при различни образователни дейности, както и механизми за защита от дискриминация.

София, 19 януари 2015 г.

<<

ИТЕТ